

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ І СУПЕРЕЧНОСТІ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Політична культура – це сукупність індивідуальних позицій і орієнтацій учасників системи, політичного процесу; суб'єктивна сфера, що лежить в основі політичних дій і надає їм відповідного значення [1]. Проблематика політичної культури українців є надзвичайно гострою та важливою темою для дослідження. Без сумніву, дана культура є необхідним чинником і середовищем для розвитку будь-якого соціуму, громадянського суспільства, особливим елементом, що забезпечує ефективне функціонування держави. Враховуючи усі особливості сучасного суспільства України та процесів, що відбуваються в ньому, складно переоцінити необхідність розвитку та зміни політичної культури. Тому, концепція останньої вимагає більш детального філософського переосмислення, що зумовить якісне розуміння особливостей історичного формування та суперечностей, що існують при сучасному процесі становлення політичної культури.

Метою статті є аналіз філософської сутності політичної культури України, її дослідження та осмислення на фоні історичного розвитку нашої держави та нації. Поняття політичної культури, зокрема української, є предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців. Зокрема, актуальною цю тему вважали і досліджували у своїх працях М. Головатий, І. Надольний, А.Рубан, М. Хилько, В. Нагорний, В. Бебик, Н. Тархова І. Варзар та інші. Оскільки проблематика теми є досить суперечливою і багатогранною, вона досі широко обговорюється у нових наукових працях та ЗМІ.

Поняття політичної культури почало розповсюджуватися і детально вивчатися на початку ХХ століття, але сама концепція досліджувалася набагато раніше ще Арістотелем, Платоном, Макіавелі та іншими. Перше визначення політичної культури подав Й. Гердер ще у ХVІІІ столітті.

Українська політична культура є надзвичайно неоднорідною та суперечливою, що, відповідно, впливає на рівень політичної свідомості населення. Оскільки вона поєднує у собі величезну кількість відмінних між собою ціннісних систем, раціональних та ірраціональних чинників, визначення її сутності є досить непростим заняттям. Але все ж, у значній мірі, її характеристики є такими, що зосереджуються навколо таких концепцій як демократія, народовладдя та незалежність.

Зважаючи на строкатість та неоднорідність політичного досвіду населення, на який впливали історичні умови існування нації, процес становлення сучасної політичної культури є непростим та повільним, залежним від політичних традицій, але таким, який значно впливає на подальший розвиток суспільства у державі (особливо громадянського). Таким чином, на перешкоді для формування політичної культури України, як незамінного фактору для побудови

розвинутої правової держави, постають її традиційна стереотипність та схематичність, а також, через невтішний історичний досвід, нерозвиненість її демократичних засад(хоча демократія і є основною якістю для характеристики політичної культури українців). Ось чому, на нашу думку, виокремлення політичних стереотипів та традицій, їхній аналіз є необхідними для осмислення проблем становлення культури. Багато науковців описували традиційні стереотипи, що закладені в політичній свідомості українського населення, і на основі яких і сформована сучасна політична культура. Особливості цього питання детально вивчала Н. Тархова, вона виділяє ряд стереотипів, що заважають процесові розвитку культури: традиція «політичного ідеалізму», традиції панполітизму, політичної інерції, консервативної статичної традиції, безконфліктності та маргінальності. Вважаємо за належне висвітлити подані науковцем основні політичні традиції, які є суперечливою базою, на якій сформована і продовжує своє формування українська політична культура [2].

Традиція «політичного ідеалізму»- особливий тип мислення, що відображається у виведенні на перший план ідеалізованих економічних, політичних, правових та інших систем, які не є реальними, оскільки їхні справжні особливості та проблеми не враховуються, а це в результаті призводить до їхнього неефективного функціонування. Це гальмує розвиток галузей та закладає хибне уявлення про стан речей.

Традиція панполітизму, якій характерне особливе розуміння у суспільній свідомості, яке помилково доводить, що політика та її завдання мають панівне становище над законами та соціально-культурними критеріями розвитку суспільства. По суті, цей політичний стереотип призводить до нівелювання суспільних цінностей(відповідно національних особливостей) та призводить до правового нігілізму.

Політична інерція- значна проблема української політичної культури. Через неактивне використання народовладдя, недопускання більшості до процесу обговорення та розвитку політики, цей політичний стереотип сформував у свідомості багатьох українців аполітичність, пасивність і незацікавленість у державних справах, що заважає розбудовувати Україну як правову державу, адже означає низький рівень активності громадянського суспільства, без взаємодії з яким, подібний процес є вкрай повільним. Цей деструктивний принцип сформувався внаслідок довгого перебування української нації під гнітом інших держав, зумовлений недопущенням народу до можливості реалізації реального політичного впливу.

Консервативній статичній традиції характерний негативний вплив на демократичність українського суспільства, адже протягом довгого періоду часу українці, через цю традицію, підтримували сильну державницьку владу. Таким чином у свідомості людей укорінилися такі якості як слухняність і терпіння, а не характерні для демократичних держав воля до свободи, активне бажання до реалізації власних інтересів та прав.

Важливо розуміти, що усі ці стереотипи сформувалися під впливом історичних факторів, які змінювали і постійно переломлювали розвиток української політичної культури, а відповідно і рівень політичної свідомості населення. Багато науковців-політологів стверджують, що політична культура суспільства втілює в собі особливі політичні звичаї, норми, традиції, особливе відношення до встановлених політичних систем, рівень розуміння політики. Коли держава знаходиться у статичності свого розвитку, зазвичай, населення засвоює уже встановлені особливості політичної культури. Але у період кризи та активної зміни суспільного життя або реформації якоїсь сфери, нерідко старі звичаї та традиції руйнуються і заперечуються, замість них суспільство продукує нові, більш ефективні на його думку постулати. Цілком зрозуміло, що після усіх переломних моментів в новітній історії України, політичні ідеали українців змінилися, але, тим не менше, не знайшли свого остаточного втілення у житті нації, тобто з'явилися проблема формування нових цінностей.

На нашу думку, великою проблемою для становлення політичної культури залишається незацікавленість молоді у політиці, а також неоднорідність політичних уявлень серед нового покоління. Така аполітичність молоді має негативні наслідки для майбутнього переосмислення та еволюції культури українців, оскільки саме молоде населення більш сприйнятливим для засвоєння нових політичних ідеалів та орієнтацій, а також має вищу здатність до засвоєння та перероблення отриманої ними інформації з різних сфер суспільного життя [3].

Отже, в Україні проходить процес активного переосмислення політичних стереотипів, що сформувалися ще з давніх часів. Для ефективного розвитку політичної культури, яка є середовищем для існування демократичної правової держави та громадянського суспільства, необхідно викорінити із національної свідомості залишки непотрібних традицій, втілювати нове прогресивне політичне сприйняття. Не варто забувати про необхідність політичної згуртованості українців, тобто про створення більш однорідної політичної ідеології, залучення молоді з її потенціалом до політичних перетворень у державі. Для процвітання України необхідно побудувати правову державу, яка значній мірі залежить від функціонування громадянського суспільства, яке, в свою чергу, має досить низьку активність через особливості історичного політичного підґрунтя. Органічне співіснування усіх факторів та динамічний процес переосмислення цінностей допоможуть впоратися із проблемами становлення політичної культури та її похідних.

Список використаної літератури:

1. *Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. – К.: МАУП, 2005. – 588 с.*
2. *Тархова Н. Традиції української політичної культури / Н. Тархова // Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця: матеріали VII Всеукраїнської науково – практичної конференції, 29-31 березня 2006 р.: в 3т. – т. 1. – к.: нау, 2006.*
3. *Рубан А. Філософсько-політична інтерпретація української політичної культури [Електронний ресурс] / Алла Рубан // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С.*

- Сковороди". Педагогіка. Психологія. Філософія. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvprfri_2013_28_2_108.
4. Максим Х. Політична культура населення України: аналіз розвитку громадянських якостей / Хилько Максим. // Політичний менеджмент №1. – 2007. – С. 115–127.
 5. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – С. 215-222.
 6. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / М. Л. Шумка, М. І. Гурик // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). – Дніпропетровськ, 2012. – С. 48-51.
 7. Гурик М., Шумка М. «Каста луччих людей» у соціально-філософському вченні Дмитра Донцова [Електронний ресурс] / Мирослава Гурик, Михайлина Шумка // Наукові записки Національного університету Острозька академія. – 2011. – Вип.8. – С. 36-46.